مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی
دوره ۲۵، شماره ۱، بهار ۹۴، صفحات ۵۹ تا ۶۴

Original Article

بررسی رابطه هوش معنوی با خودکنترلی و مکانیسم‌های دفاعی در دانش‌آموزان دختر سال سوم متوسطه

سید رحمت الله موسوی مقدم[۱]، سهیلا هوری[۲]، عباس امیدی[۲]، ندا ظهیری خواه[۳]

[۱] استادیار، مدیر گروه معارف اسلامی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام
[۲] کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاداسلامی، واحد علوم تحقیقات ایلام
[۳] دانشجوی کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات خوزستان

چکیده

سابقه و هدف: *هوش یکی از مهم ترین تفاوت‌های فردی در بین افراد جامعه است. هوش معنوی، عملکرد همراه با بصیرت، ملایمت و مهربانی با حفظ آرامش درونی و بیرونی است. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه هوش معنوی با خود کنترلی و مکانیسم های دفاعی در دانش‌آموزان دختر سال سوم متوسطه در شهر مهران بود.*

روش بررسی: *در این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی، کلیه دانش آموزان دختر سال سوم متوسطه شهر مهران به تعداد ۱۰۸ نفر بررسی شدند. از پرسشنامه هوش معنوی عبداله زاده برای سنجش هوش معنوی، پرسشنامه مکانیسم های دفاعی حسینی برای سنجش مکانیسم های دفاعی و پرسشنامه خود کنترلی تانجنی برای سنجش خودکنترلی دانش آموزان استفاده شد و داده‌ها با نرم افزار آماری SPSS 19 با استفاده از ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش تحلیل گردید.*

یافته‌ها: *بین هوش معنوی و خود کنترلی رابطه مثبت معنی‌داری وجود داشت ($p<۰/۰۱$). بین هوش معنوی با مکانیسم درون فکنی و توجیه عقلی رابطه مثبت معنی‌داری وجود داشت ($p<۰/۰۱$)، اما بین هوش معنوی با مکانیسم بازگشت، جابه‌جایی، انکار، خیالبافی، والایش و تبدیل رابطه‌ای معنی‌دار وجود نداشت.*

نتیجه‌گیری: *این مطالعه نشان داد که هوش معنوی با تقویت مکانیسم های دفاعی رشد یافته این امکان را برای فرد فراهم می‌کند تا در مواجهه با موقعیت‌های استرس زا، فرد بتواند با استفاده از آن‌ها با عوامل استرس زا مقابله کند.*

واژگان کلیدی: *هوش معنوی، خودکنترلی، مکانیسم های دفاعی، دانش آموزان دختر.*

مقدمه

هوش یکی از مهم‌ترین تفاوت‌های فردی در بین افراد جامعه است و این امر از سال‌ها پیش مورد توجه آدمی بوده است. هر چند که این مطالعات بیشتر بر جنبه شناختی هوش، همانند حافظه، حل مسئله و تفکر تأکید داشته‌اند اما امروزه محققان بر جنبه‌های غیر شناختی هوش همچون هیجان، اجتماعی و معنویت توجه بیشتری دارند. به عبارتی این جنبه‌ها می‌توانند موفقیت افراد را در زندگی پیش‌بینی کنند (۱). نظریه‌های مختلفی در مورد ابعاد یا انواع هوش وجود دارد. هوارد گاردنر هوش را به عنوان توانایی تولید محصول موثر یا ارائه خدمات می‌داند. هوش مجموعه‌ای از مهارت‌ها است که برای حل مشکلات، توانایی برای حل مشکلات و کسب دانش جدید است. هر فرد دارای ترکیبی منحصر به فرد از انواع هوش است (۲). Zahar (۲۰۰۰) مدعی است هر چند انواع هوش وجود دارد، اما تمام انواع هوش می‌توانند به یکی از سه سیستم عصبی اولیه در مغز مربوط شوند که عبارتند از هوش عمومی (IQ) هوش هیجانی (EQ) و هوش معنوی (SQ). هوش

آدرس نویسنده مسئول: ایلام، دانشگاه علوم تحقیقات ایلام، گروه روانشناسی، سهیلا هوری
(**email**: nedazahirikhah@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۷/۲۲
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۳/۱۱/۱۱

عمومی در اوایل قرن بیست مطرح شد که در برگیرنده ظرفیت تفکر، استدلال و حل مسئله است و به وسیله آزمون استانفورد بینه قابل اندازه‌گیری است (۳). اعتقاد بر این بود که کسی که دارای هوش بالاتر است، توانایی بیشتری دارد اما این باور نمی‌تواند صحیح باشد، زیرا افرادی که در زندگی خود قادر به حل مسائل بزرگ‌اند، همیشه دارای هوش بسیار بالا نیستند (۴). Goleman (۱۹۹۸) با اشاره به هوش هیجانی (EQ)، آن را ظرفیت شناخت احساسات خود و دیگران، ایجاد انگیزه در خود و مدیریت مناسب هیجان در روابط با دیگران توصیف کرد. این نوع هوش متمایز اما مکمل ظرفیت‌های شناختی صرف اندازه‌گیری شده به وسیله (IQ) است. نظریه جامع هوش هیجانی در سال ۱۹۹۰ توسط سالوی و مایر (Salovey and Mayer) مطرح شد. آنها اظهار داشتند که افراد دارای هوش هیجانی می‌توانند عواطف خود و دیگران را کنترل کرده و بین پیامدهای مثبت و منفی تمایز گذارند و همچنین از عواطف در هدایت رفتار و تفکر بهره گیرند (۵). امروزه گفته می‌شود که IQ و EQ پاسخگوی همه چیز نبوده و واقعاً موثر نیستند بلکه انسان به عامل سومی هم نیازمند است که هوش معنوی یا به اختصار SQ نامیده می‌شود (۶).

هوش معنوی، عملکرد همراه با بصیرت، ملایمت و مهربانی با حفظ آرامش درونی و بیرونی است. هوش معنوی مهم‌ترین و اصلی‌ترین زیربنای هوش است، زیرا مفهوم هوش معنوی (Spiritual Intelligence)، مفهومی نسبتاً جدیدی است که در دهه گذشته میزان قابل‌توجهی از پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده است (۷). کاربرد هوش معنوی زمانی است که افراد بخواهند از منابع و ظرفیت‌های معنوی برای تصمیم‌گیری‌های مهم و تفکر در موضوعات وجودی یا تلاش برای حل مسائل روزانه استفاده کنند (۸، ۹). امونز (۲۰۰۰) با توجه به مقیاس هوش گاردنر (۱۹۸۳) پنج کارایی را برای هوش معنوی در نظر می‌گیرد: ۱) ظرفیت متعالی کردن کارها با توجه به یکپارچگی جهان آفرینش، ۲) توانایی تجربه سطح بالایی از خودآگاهی، ۳) بررسی تجربیات روزانه با احساس مذهبی و معنوی، ۴) توانایی به‌کارگیری منابع معنوی در حل مشکلات و ۵) انجام رفتارهای پرهیزکار انه مانند فداکاری (۸). Amram (۲۰۰۷) معتقد است هوش معنوی شامل حس معنا، هدف و تقدس در زندگی و خوش بینی نسبت به بهبود شرایط دنیا است (۱۰). فردی با هوش معنوی بالا دارای انعطاف، خودآگاهی، ظرفیتی برای الهام و شهود، دیدگاه کل به جهان هستی است که در جستجوی پاسخ برای پرسش‌های بنیادی زندگی و نقد سنت‌ها و آداب و رسوم است (۱۱).

در چند سال اخیر در ایران پژوهش‌های زیادی در خصوص هوش معنوی انجام گرفته است که حاکی از تأثیر مثبت این سازه در زندگی آدمی است از آن جمله می‌توان به رابطه بین هوش هیجانی و هوش معنوی در سازش زناشویی (۱۲)، هوش معنوی و شادکامی (۱۳)، هوش معنوی و سلامت روان (۱۴) اشاره کرد. معنویت نیاز ذاتی انسان به اتصال به یک قدرت برتر است. چیزی که ما آن را به عنوان خدا و یا وجود مقدس در نظر می‌گیریم. وجودی که نامحدود به زمان و مکان و منبع قدرت برتر است. این میل ذاتی برای ارتباط، فراتر از دین و یا سنت خاصی است. هوش معنوی با دین ارتباط نزدیکی دارد. باید توجه داشت که دین به عنوان یک سامانه وسیع که متشکل از برنامه‌های زیادی برای هدایت بشر است شامل عناصری از خود کنترلی نیز هست، چرا که دین راهنمایی‌ها و قواعد خاص اخلاقی به منظور کنترل خویش برای امتناع از برخی رفتارها در اختیار فرد قرار می‌دهد (۲، ۱۵).

تعارض در انتخاب بین وسوسه‌های درونی و اهداف بلندمدت، تعارض درون فردی بین منطق و هوس، شناخت و انگیزه همیشه وجود دارد. خود کنترلی غلبه شناخت و منطق بر هوس و انگیزه است (۱۶). خود کنترلی با بسیاری از نتایج مطلوب زندگی در ارتباط است، به عنوان مثال خود کنترلی با داشتن روابط میان فردی مناسب و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت دارد (۱۷) در مقابل شکست در خود کنترلی با روابط میان فردی نامناسب، اشتغال ذهنی، پر اشتهایی عصبی، اعتیاد و بسیاری از عوارض جانبی دیگر در همراه است (۱۸). هوش معنوی که مجموعه‌ای از توانایی‌های ذهنی است با آگاهی، یکپارچه‌سازی، در نظر داشتن بخش متعالی وجود خود، منجر به نتایجی مانند تفکر عمیق وجودی، افزایش معنی، شناخت متعالی خود می‌شود و به احتمال بیشتر همبستگی معنی‌داری میان هوش معنوی و سازگاری وجود دارد (۱۹). مکانیسم‌های دفاعی یکی دیگر از متغیرهای روان‌شناختی هستند که در سازگاری فرد نقش عمده‌ای دارند. مکانیسم‌های دفاعی، فرآیندهای تنظیم‌کننده خودکاری هستند که برای کاهش ناهماهنگی شناختی و به حداقل رساندن تغییرات ناگهانی در واقعیت درونی و بیرونی از طریق تأثیرگذاری بر چگونگی ادراک حوادث تهدیدکننده وارد عمل می‌شوند (۲۰).

با توجه به اهمیت و کاربردهایی که برای هوش معنوی ذکر شده و از آنجا که معنویت و مذهب یکی از نیازهای درونی انسان بوده است، هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه هوش معنوی با خود کنترلی و مکانیسم های دفاعی بود.

مواد و روشها

در این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی، کلیه دانش‌آموزان دختر پایه سوم دبیرستان شهرستان مهران در سال تحصیلی ۱۳۹۲ در این شهرستان به تعداد ۱۰۸ نفر بررسی شدند. ابزارهای استفاده شده در این پژوهش عبارت بودند از پرسشنامه هوش معنوی، پرسشنامه فرم کوتاه خود کنترلی و پرسشنامه مکانیسم‌های دفاعی. پرسشنامه هوش معنوی شامل ۲۹ سؤال است که توسط عبداله زاده و همکاران ساخته و هنجاریابی شده است. پایایی پرسشنامه توسط عبداله زاده و همکاران به وسیله آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد. برای بررسی روایی علاوه بر روایی محتوایی صوری که سؤال‌ها از نظر متخصصان تأیید شد، از تحلیل عاملی نیز استفاده شد و همبستگی کلیه سؤال‌ها بالای ۰/۳ بود. در چرخش واریماکس برای کاهش متغیرها ۲ عامل اصلی به دست آمد که عامل اول با ۱۲ سؤال «درک و ارتباط با سرچشمه هستی» و عامل دوم با ۱۷ سؤال «زندگی معنوی با هسته درونی» نامیده شد. نمره‌گذاری این مقیاس به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است (۲۱). پرسشنامه فرم کوتاه خود کنترلی در سال ۲۰۰۴ توسط تانجنی و همکاران به منظور ارزیابی میزان خود کنترلی افراد به عنوان یک صفت ساخته شد. فرم اصلی آزمون دارای ۳۵ عبارت است، پس از آن تانجنی و همکاران فرم کوتاه خود کنترلی را نیز ارائه کردند. فرم کوتاه دارای ۱۳ عبارت است و یک نمره کلی بدست می‌دهد. این آزمون در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای تهیه شده است. تانجنی و همکاران (۲۰۰۴) به منظور هنجاریابی مقیاس خود کنترلی، فرم کوتاه شده آنرا روی دو نمونه مجزا اجرا کردند که ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده در دو گروه ۰/۸۳ و ۰/۸۵ به دست آمد. پرسشنامه مکانیسم های دفاعی دارای ۷۷ عبارت است که ۱۴ مکانیسم دفاعی را می سنجد. این آزمون توسط حسینی به عنوان پایان‌نامه دوره کارشناسی به راهنمایی استاد حسن عبداله زاده بر روی ۲۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور بهشهر (به عنوان نمونه پژوهش) اجرا و هنجاریابی مقدماتی شد. پایایی آزمون از طریق محاسبه آلفای کرونباخ برای دانشجویان ۰/۸۴ بدست آمده است. نتایج هنجاریابی نشان داد که پرسشنامه، حد مناسبی از اعتبار و روایی برخوردار است. پاسخ‌های آزمون بر روی یک مقیاس پنج درجه‌ای در طیف لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم تنظیم شده است (۲۲).

داده ها با نرم افزار آماری SPSS 19 با استفاده از ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش تحلیل گردید.

یافته‌ها

جدول ۱ مشخصه‌های توصیفی دانش‌آموزان دختر پایه سوم دبیرستان شهرستان مهران را بر اساس متغیرهای هوش معنوی، خود کنترلی و مکانیسم های دفاعی نشان می‌دهد. نتایج توصیفی متغیرها در جدول ۱ نشان می‌دهد که این گروه با میانگین ۱۱۸/۱۲ دارای وضعیتی متوسط از لحاظ هوش معنوی است. نتایج توصیفی متغیرها نیز نشان داد که دختران گروه مورد بررسی بیشتر از سبک دفاعی جبران (میانگین ۱۴/۴۲) و واپس رانی (میانگین ۱۲/۸۸) و سپس توجیه عقلی (۱۲/۸۱) استفاده می‌کنند. همچنین این گروه از مکانیسم‌های دفاعی فرافکنی (با میانگین ۶/۹۷) جابه‌جایی (۷/۴۴) به میزان کمتر استفاده می‌کردند.

جدول ۱. مشخصه‌های توصیفی گروه نمونه بر اساس متغیرهای پژوهش

	میانگین	انحراف استاندارد
هوش معنوی	۱۱۸/۱۲	۱۳/۲۹
خود کنترلی	۶۳	۷/۵۷
مکانیسمهای دفاعی		
واپس رانی	۱۲/۸۸	۴/۸۷
جبران	۱۴/۴۲	۴/۸۵
همانندسازی	۹/۹۵	۳/۵۳
درون فکنی	۱۱/۸۶	۳/۴۸
فرافکنی	۶/۹۷	۴/۴۷
دلیل تراشی	۹/۷۳	۳/۴۵
واکنش وارونه	۱۰/۴۷	۲/۷۲
بازگشت	۱۰/۹۴	۴/۳۳
جابه‌جایی	۷/۴۴	۴/۹۱
انکار	۱۲/۲۱	۴/۹۱
خیالبافی	۷/۷۸	۳/۳۱
والایش	۸/۶۵	۴/۰۴
تبدیل	۸/۳۸	۴/۴۲
توجیه عقلی	۱۲/۸۱	۳/۸۸

همان‌گونه که در ماتریس همبستگی متغیرها در جدول ۲ مشخص است، بین هوش معنوی و خود کنترلی رابطه مثبت معنی‌دار (۰/۳۲) ($p<0/01$) و بین هوش معنوی و مکانیسم درون فکنی رابطه مثبت معنادار (۰/۲۹) ($p<0/01$) وجود دارد؛ اما با نتایجی که به دست آمد می‌توان بیان کرد که بین هوش معنوی و مکانیسم های دفاعی واپس رانی، همانندسازی، فرافکنی، واکنش وارونه و دلیل تراشی رابطه معنی‌دار وجود ندارد. از سوی دیگر بین خود کنترلی با مکانیسم فرافکنی

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین نمرات متغیرهای پژوهش

متغیر	هوش معنوی	خود کنترلی	واپس رانی	جبران	همانندسازی	درون فکنی	فرافکنی	دلیل تراشی	واکنش وارونه
هوش معنوی	۱								
خود کنترلی	۰/۳۲**	۱							
واپس رانی	۰/۰۱	-۰/۰۹	۱						
جبران	۰/۱۵	۰/۰۳	۰/۴۱**	۱					
همانندسازی	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۳۸**	۰/۴۰**	۱				
درون فکنی	۰/۲۹**	۰/۰۵	۰/۳۸**	۰/۴۶**	۰/۴۶**	۱			
فرافکنی	-۰/۱۳	-۰/۴۴**	۰/۴۵**	۰/۵۴**	۰/۲۲*	۰/۴۵**	۱		
دلیل تراشی	۰/۰۲	-۰/۰۹	۰/۳۸**	۰/۳۵**	۰/۳۶**	۰/۴۱**	۰/۴۴**	۱	
واکنش وارونه	-۰/۰۲	-۰/۲۵*	۰/۳۹**	۰/۳۰**	۰/۴۰**	۰/۵۱**	۰/۶۲**	۰/۵۵**	۱

* p≤۰/۰۵، ** p≤ ۰/۰۱

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین نمرات متغیرهای پژوهش

متغیر	هوش معنوی	خود کنترلی	بازگشت	جابه‌جایی	انکار	خیالبافی	والایش	تبدیل	توجیه عقلی
هوش معنوی	۱								
خود کنترلی	۰/۳۲**	۱							
بازگشت	-۰/۰۲	-۰/۲۵*	۱						
جابه‌جایی	-۰/۱۲	-۰/۳۷**	۰/۶۰**	۱					
انکار	-۰/۰۶	-۰/۲۵*	۰/۶۳**	۰/۵۸**	۱				
خیالبافی	-۰/۰۹	-۰/۲۶*	۰/۴۷**	۰/۵۴**	۰/۴۵**	۱			
والایش	۰/۰۶	-۰/۲۰	۰/۵۴**	۰/۵۰**	۰/۴۲**	۰/۳۶**	۱		
تبدیل	-۰/۱۵	-۰/۲۸**	۰/۵۲**	۰/۶۱**	۰/۵۲**	۰/۴۳**	۰/۵۷**	۱	
توجیه عقلی	۰/۳۵**	۰/۲۵*	۰/۱۷	-۰/۳۴**	-۰/۱۹	۰/۰۲	۰/۱۱	-۰/۲۹**	۱

* p≤۰/۰۵، ** p≤ ۰/۰۱

رابطه منفی معنی‌دار (۰/۴۴-) (p<۰/۰۱) وجود داشت، به عبارتی افرادی که دارای خود کنترلی بالا هستند از مکانیسم فرافکنی کمتر استفاده می‌کنند. همچنین بین خود کنترلی و واکنش وارونه رابطه منفی (۰/۲۵-) معنی‌دار وجود داشت، اما بین خود کنترلی با مکانیسم‌های واپس رانی، جبران، همانندسازی، درون فکنی و دلیل تراشی رابطه معنی‌دار وجود نداشت. همان‌گونه که در ماتریس همبستگی متغیرها در جدول ۳ مشخص است، بین هوش معنوی و توجیه عقلی رابطه مثبت معنی‌دار (۰/۳۵) (p<۰/۰۱) وجود دارد، اما بین هوش معنوی با مکانیسم بازگشت، جابه‌جایی، انکار، خیالبافی، والایش، تبدیل رابطه‌ای معنی‌دار وجود ندارد. از سوی دیگر، بین خود کنترلی با مکانیسم‌های جابه‌جایی (۰/۳۷-) و تبدیل (۰/۲۸-) رابطه منفی معنی‌دار وجود داشت (p<۰/۰۱). همچنین خود کنترلی با مکانیسم های دفاعی بازگشت (۰/۲۵-)، انکار (۰/۲۵-)، خیالبافی (۰/۲۶-) رابطه منفی معنی‌دار وجود داشت (p<۰/۰۵)، به عبارتی، هر چقدر میزان خود کنترلی بالا باشد از مکانیسم‌های مذکور کمتر استفاده می‌شود، اما بین خود کنترلی با توجیه عقلی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد (p<۰/۰۵).

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد که بین هوش معنوی و خود کنترلی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد. در مورد رابطه هوش معنوی و خود کنترلی تحقیقات میدانی کمی صورت گرفته است، ولی بر اساس ادبیات تحقیق این نتیجه قابل توجیه است. یافته‌های به دست آمده بیانگر ارتباط تجربیات و اعتقادات معنوی و نتایج مثبت همانند سلامت جسمی و روانی، رضایت زناشویی، روابط بین فردی و ویژگی‌های شخصیتی است (۲۳). انسان دارای ویژگی های منحصر به فردی است که این ویژگی‌ها و صفات نقش مهمی در عملکرد و رفتار کلی فرد دارد. بدون در نظر گرفتن این عوامل درک و

تفسیر رفتار انسان دشوار به نظر می‌رسد. هوش معنوی یکی از ویژگی‌ها و تفاوت های فردی است (۲۴). بنا بر تعریف امرم (۲۰۰۹)، هوش معنوی نوعی توانایی است که باعث خودآگاهی، خود کنترلی، درک عمیق از معنای زندگی، هدفمندی، توانایی برقراری ارتباط موثر با دیگران و سلامت روان می‌شود (۲۵). Vaughan (۲۰۰۲) اظهار داشت که هوش معنوی از جمله بالاترین سطوح رشد شناختی و ارتباط متعالی و اخلاقی است. بر این اساس می‌توان نتیجه به دست آمده را تبیین کرد که افراد دارای هوش معنوی بالا در خود کنترلی نیز به نحوه بهتری عمل می‌کنند. نتایج این پژوهش نشان داد که بین هوش معنوی و مکانیسم درون فکنی، و هوش معنوی با توجیه عقلی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد، اما بین هوش معنوی با مکانیسم بازگشت، جابه‌جایی، انکار، خیالبافی، والایش، تبدیل، واپس رانی، همانندسازی، فرافکنی، واکنش وارونه و دلیل تراشی رابطه‌ای معنادار وجود ندارد (۲۶). Andrews, Singh & Bond (۱۹۹۳) (۲۶) بر اساس طبقه‌بندی سلسله مراتبی مکانیسم های دفاعی ویلنت (۱۹۷۱، ۱۹۷۶) بیست مکانیسم را به سه سبک دفاعی رشد یافته (mature) ، روان آزرده (neurotic) و رشد نایافته (immature) تقسیم کردند. مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته مواجهه انطباقی، بهنجار و کارآمد هستند، اما مکانیسم‌های دفاعی رشد روان آزرده و رشد نایافته، شیوه‌های مواجهه غیرانطباقی و ناکارآمد هستند. می‌توان احتمال داد که هوش معنوی با تقویت مکانیسم های دفاعی رشد یافته این امکان را برای فرد فراهم می‌کند تا در مواجهه با موقعیت های استرس زا، فرد بتواند با استفاده از آن‌ها با عوامل استرس زا مقابله کند. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که خود کنترلی با مکانیسم فرافکنی، واکنش وارونه، بازگشت، انکار، خیالبافی رابطه منفی معنادار وجود دارد به عبارتی افرادی که دارای خود کنترلی بالا هستند از این مکانیسم ها کمتر استفاده می‌کنند، اما بین خود کنترلی با مکانیسم های واپس رانی، جبران، همانندسازی، درون فکنی و دلیل تراشی رابطه معنادار وجود ندارد. به اعتقاد Andrews, Singh & Bond (۱۹۹۳) (۲۶) مکانیسم‌های دفاعی خیالبافی، انکار، بازگشت و فرافکنی جزء مکانیسم های دفاعی رشد نایافته و واکنش وارونه جزء مکانیسم های دفاعی نوروتیک اند که با خود کنترلی رابطه منفی دارند و این نشان‌دهنده نوع کنش وری بهنجار افراد دارای خود کنترلی بالا است. شناسایی تعارض بین وسوسه و قضاوت بهتر، یکی از عوامل موثر و همچنین اجرای موفقیت‌آمیز استراتژی های خود کنترلی است. خود کنترلی یا توانایی تغییر پاسخ های خود در رسیدن به خواسته‌ها و اهداف بلندمدت نقش عمده‌ای در چندین عامل تأثیرگذار سلامت روانی-رفتاری ایفا می‌کند (۲۶).

در این مطالعه، محدودیت جامعه آماری پژوهش و نوع پژوهش، محدودیت‌هایی را در زمینه تعمیم و تفسیر یافته‌ها مطرح می‌کند که باید مورد توجه قرار گیرند. پژوهش بر دانش‌آموزان دختر انجام شد، بنابراین در تعمیم‌یافته به سایر جمعیت‌ها باید احتیاط شود. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی در جوامع دیگر و همچنین بر روی هر دو جنس صورت پذیرد.

REFERENCES

1. Heien S, ed. Short definition of emotion intelligence. New York: Emotion intelligence Home page; 2007.
2. Singh M, Sinha J. Impact of Spiritual Intelligence on Quality of Life. International Journal of Scientific and Research Publications 2008; 3: 2250-3153.
3. Zohar D, Marshall I, eds. SQ: Spiritual intelligence, the ultimate intelligence. London: Bloomsbury; 2000.
4. Brewer M. What is your spiritual quotient? In: King DB, ed. Destiny image. rethinking claims of spiritual intelligence: a definition, model, and measure. Ontario: Trent; 2008.
5. Goleman D, ed. Working with emotional intelligence. New York: Bantam Books; 1998.
6. Cherian P. Now it's SQ. Available from: www.life and work meaning and purpose. [Accesed at: 2004].
7. Vaughan F. Spirituality Intelligence. Journal of Humanistic Psychology 2002; 42:16-33.
8. Emmons RA. Is spirituality intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. The International Journal for the Psychology of Religion 2000; 10: 3-26.
9. King D, De Cicco T. A viable model and self-report measure of spiritual intelligence. International Journal of Transpersonal studied 2009; 28: 65-68.
10. Amram Y, ed. The seven dimensions of spiritual intelligence: an ecumenical, grounded theory. San Francisco: Institute of Transpersonal Psychology; 2007.

11. Hamid N, Keykhosravani M, Babaamiri M, Dehghani M. Assess the relation between mental health and spiritual intelligence resiliency in Kermanshah University of Medical Sciences. Journal - Janet ASHAPIR research 2012; 3:21-28. [in Persian]

12. Raghibi M, Gharehchahi M. The relationship between emotional intelligence and spiritual intelligence in men and women on the verge of divorce and consistent. Journal of Women and Society 2012; 1: 36-42. [in Persian]

13. Yaghoobi A. Examine the relationship between intellectual intelligence and happiness levels. Bu Ali, Hamedan University Seminar Proceedings student mental health, Hamedan, Iran, 2008. [in Persian]

14. Moalemi S, Raghibi M, Salari Z. Comparing spiritual intelligence and mental health in addicts and non-addicts. Journal martyr Yazd University of Medical Sciences 2010; 18: 45-51. [in Persian]

15. Kivetz R, Zheng Y. Determinants of Justification and Self-Control. Journal of Experimental Psychology 2006; 135:572–87.

16. Seybold KS, Hill P, C. The Role of Religion and Spirituality in Mental and Physical Health. Current Directions in Psychological Science. 2001; 10:21–24.

17. Eslami M, Arofzad S, Hoseini T. the study of relationship between spiritual intelligence with personality traits among physical education managers in Isfahan province Advances. Applied Science Research 2013; 4:140-44. [in Persian]

18. Khadivi A, Adib Y, Farhanghpour F. Relationship between spiritual intelligence and self- esteem with students` educational improvement. Eur J Experiment Biol 2012; 2:2408-14.

19. Besharat M. Defense mechanisms mediating role in the relationship between insecure attachment styles and emotional interview. J Applied Psychol 2012; 21:7-22. [in Persian]

20. Molavi Z, ed. Examine the relationship between intellectual intelligence and Mental Health. Hamadan: Hamadan University University of Avicenna; 2009. [in Persian]

21. Hoseini T, ed. Construction and Standardization of defense mechanisms in the preliminary questionnaire. Tehran: Payam Noor University; 2007. [in Persian]

22. Elias H, Krauss SE, Aishah S. A review study on spiritual intelligence, adolescence and spiritual intelligence, factors that may contribute to individual differences in spiritual intelligence, and the related theories. International Journal of Psychological Studies 2010; 2: 179-88.

23. Moosa J, Nickkerdar M. Intelligence. Journal of Life Science and Biomedicine 2011; 1:24-27. [In Persian]

24. Amram Y. The contribution of emotional and spiritual intelligence to effective business leadership [Doctoral Thesis]. Palo Alto: Institute of Transpersonal Psychology; 2009.

25. Vaughan F. Spirituality intelligence. Journal of Humanistic Psychology 2002; 42:16-33.

26. Andrews G, Singh M, Bond M. The Defense style questionnaire. Journal of Nervous and Mental Disease 1993; 181:246-56.